

Азербайжан Республикасынын
Саркарлыгын



Улау

Азербайжан
жазычылары Иттифагы
ва
Азербайжан
ЛККИ МК-нын
эдаби-бадди
ва
ичтиман-сийаси
айлыг
журналы

НЭСР
Сəјавуш МƏММƏДЗАДƏ. Вərəмум. Поест . 3—13

ПОЕЗИЈА

В. АДИЛ Аһ, мудрик адамлар... Мəним
энизлəрим, һəмвəтəнлəрим, Азадлыгың
гимнати . 18—19
Сəһрəс ТАҺИР. Биринчи, Јат, ғылым . 19—20
Мəстан ƏЛИЈЕВ. Шаир кишилији, Сəни ба-
ғышларды. Јашатды мəни. . 20—21
Мəммəd АСЛАН. Бəјрəт, Мунəсибəт, Кəз
алтында хал. Ыкри, кири . 37—38
Вјачеслав ЗАЈТСЕВ. Гəчə чəкмəчи, Гəлəбə
купундə . 43—44
Александр ХАЛДЕЈЕВ. Шəрг вə Шимал,
Ајрым . 43
Малик ФƏРРУХ. Бу илин дунјасы . 2
Хыдыр АЛОВЛУ. Күр нəгмэлəри . 38—39
МƏБƏРРƏМӨГЛҮ. Сəни сəслəјирəm. Алдым.
лəр дəнимшəр . 39—40
Ш. ШАЬМƏММƏДОВ. Ағыр олур . 33
Ыкмəт МАЬМУДОВ. Кəрпəлəр . 33

ИЛК ШЕ'РЛƏР Вə НЕКАЈЛƏР КУШƏСИ

Күлү МƏММƏДЗАДƏ. Өмүрүң һансы
илиндəсə. Һекајə . 15—16
Рəшид ГҮЛИЈЕВ. Очаг Јерлəри. Ше'р . 15
С. МƏММƏДОВА. Тут ағачы. Һекајə . 16—17

ПУБЛИСИСТИКА

Өлүм севинмəсин гəј...

Телман ƏЛИЈЕВ. Полад нечə әриди . 22—27
Алдын ҺАЧЫЈЕВ. Сəз вəр өмүр узадыр . 28—29
Мəммəd ИСМАЈЫЛ. Əлəскəр очагында . 30—32

Əсрлəрин Јадикары

Малик МИРЗƏЈЕВ. Шамит ƏСКƏРОВ. Кəл-
бəчəрдə бир гала вəр . 34—37

ТЭНГИД, ƏДƏБИЈАТШУНАСЛЫГ Вə ИНЧƏСƏНƏТ

Һачагə АБАСОВ. Хатырладыгларым . 41—42
Акиф ҺҮСЄЈНОВ. Əдəби гəһрəман вə онун
милли характери. . 45—54
Фəридə ВƏЗИРОВА. Јени инсан ахтарыш-
лары . 55—58
Сəрдəр ӨСƏД. Визит лəуреатлар . 14—15

Кичик рəсєнзијалар

Сəјавуш СƏРХАНЛЫ. Өмүрлə Јол Јолдашы . 60—61
Нүсрəт КƏСƏМƏНЛИ. «Даглар данышсај-
ды» . 59—60
Шəмшад РЗА. Шаирин һəјат дүшүнчэлəри . 58—59

Əдəби ирсимиздэн

Ислам ƏЛƏСКƏРОВ. Ашыг Муса . 32
Ашыг МУСА. Мəн. Дəли кəнүл. Бирин син.
Ше'рлəр . 33

Ыкмəт ЗИЈА. Ғыса тəмсиплəр . 62—63

Мараглы əһвалатлар . 63

Сəз чəмəнинин чичкəклəри . 64

ЈАНВАР

1971

(49)
1967-чи илдэн чыхыр.

1

бу нөмрədə * бу нөмрədə * бу нөмрədə *

34

К элбачарда
бир
гала
вар

Дағлар гојнунда...
Фото Б. Мехдијевиндир.

Лећ галасинда яңиде гадат бир чир археолог
кин газыты вә елми-тодорат ишләри апарылмыш
мышдыр. Бу яхынларда һәмкин сотирларын му
аһмәтләри галадагы гаҗаһын чәнүб, чәнүб-бү
җамачарындан јашыл, көј, аҗ вә башта рәнкә б
јаһмыш 14 өдәд муһтәдид сәхәси ғырытларын
таппышлар кин, буларда да, бичә, галаһын с
ләрини аҗмагда аһмәтлә көмәк өдә биләчәк. Ј
лун башлагыңчындагы һамар әрзән вәхты иш
шениң—көнд јери олмушду. Вуну сүбүт өд
бир чх өләмәтлә—ғобурусту дашлар, һасарлә
ев диаварларын галытлары, дад јерләри в
Лаһин бу «ғудим» јашағыш мәскәни Лећ гала
тиһиләндн хәли соһа салынымышдыр. Гала

Лоҳ ғаласини ҳоким ҳодим тариҳи малик с масъи широбхондир. Ғала таҳминан XV—XIX ас ларда мушарраблар натиҷасинда ҳок дағилмал таркиб Ғаланин зинқин отағларни ранқил материал ларда баёниҳиниш. Бу баёқили, ранқил саҳаси та шинтыларда дигрғала баҳдғала бир анылыа Ғоқ Ақсаба—Самғорданд шаһаринда тиклиҳиниш Ғи ҳи-Зинда, Тўркан Ға мағборсн (1371—1372 й иллар), Ғбдул Ғиз мағборсн (1434—1435-Ға лар), Ғазизбад Руми мағборсн, Қурқун Ғи лар (1403—1404-Ға иллар), Рекисанда Ғи лар мағборсн (1619—1636-Ға иллар). Наҳчыванда

Гарабаглар меъарлыг абидәләри (X—XII эсрләр). Имамәдә эшләткәнләр (XVIII эср). Гусейн Ибн Гусейн мәбәрәси (1162-чи ил), Мөминәхатун мәбәрәси (1186—1187) вә с. кими тарихи абидәләри хатырлавырыг. Сәмәрғәнд вә Бухараның гәдим абидәләри көрпчәнд, һәм дә дүзәкчә арасында тикләнмиш, еләчә дә рәңкчә сәхсылардан чох истифадә олунмушдур. Ләһ галасы исә чәтин шәрәйтдә әлчәтмәз гәлалыгыи дағларда тикләнмишдир. Бәр икчә тарихи абидәниң аңчаг рәңкчә сәхсылары бир-бириниң ејин ола биләр. Ләһ галасындан тапылан рәңкчә сәхсы парчалары сүбүт едир кчә, гәдим заманларда Вәтәнимизниң бу һиссәсиндә дүзлүчлүг сәһәти жүксәк дәрәжәдә инкишад елмиш. һәм дә с'ма-лазиха бу гәләдән о гәдәр дә узагдә деңлимиш.

Бу гәлә һаггында чохлу әфсанәләр дә мөвчүдур. Бунларын бәзиләриндә гәланың чөгргәҗи мөвгәти, әлчәтмәсләри һаггында гүмәтчи фикирләр вәрәдир. Бу әфсанәләр бириндә дей-дир кчә, Ләһүм галасында (Ләһ галасы әфсанә-ләрдә белә адаландырылып) Ләк ады бир адам јашајырмыш. О, алаһы танымазмыш, өзү әл-ләй дүзәдди, она ибадәт едәрмиш. Озү дә чох-лу тошучу вәр имиш. Неч бир пәдәшәд әл-ләйб кәлә билмәзмиш. Бунун әлиндән Әһиәрә шә-кајәт кедирләр. Бәзәрәт Әһиәрә онунла даваја кә-лир.

Әһиәрә онун тошунучу гырыб, Ләкүм галасы-на кирди. Ләк чох тилсәмчә имиш. О һәр донә дүшмәҗи бачарармыш. Бу гәланың да бирчә Јо-лу вәр имиш. Әһиәрә бурада кешикчә гәјур. Әһиәрә гәланың ичәрисинә кирәдә Ләк итә дөнур, а-ғанда бир чарыг кешикчинин јанындан чыгыб кедир. Әһиәрә һәр гәдәр ахтарыса Ләкү талмыр. Кешикчидән сорашур. О дейр:

— Бу Јолдан бирчә ит чыгыб. Адам-зәд чыгыб.

Әһиәрә атрафа бахыр, көрүр кчә, Ләк ит донунда једдә ағачлыда кедир. Әһиәрә гәзәбләнбир, бир гаја көтүрүб тулајыр. Гаја кедиб Сејднәрә көн-дизинә јанындагы кәңдәш, Ләкчә јанында Јерә дүшүр. Ләк јарыга гәдәр торпаг алында Јерә Әһиәрә. Әһиәрә дүтүлдә аты миниб Ләкә чатыр, торпаг-дан чыкындахда ону јахалајыр. Ләк Әһиәрә јал-варыр:

— Мәни өлдүрмә.

Әһиәрә онун гашынын әтиндән дартыб Јерә гәдәр узадаргақ дейр:

Өлмә, өлүңчә әзәб чәк!

Өфсанәлә көрә, Ләк өлмүр, неч өлмәјочәк дә, һәмшә әзәб чәкәкчид.

Бир рәвәјәтдә дә дейлир кчә, куја көлдән гәналды адамлар ениб, Ләкүм галасынын тиклән-дир. Дана бир өфсанәдә дейлир кчә, куја кәшә бир кишинин једдә көзәл гызы вәрмыш. һәм-дары вә онун әзир-ғәзелинин оғуллары һөмин гызылар әтә кешикчә фикринә дүшүр. Әһиәрә-јә көрә, гөвси-гүзәлини атындан кәчә билән о-ған јаз, гызы исә оған алармыш. Мәсләдән һалы олаи гызылар атасы онлары гөвси-гүзәлини а-лында кешириб, гызылар оған палтары кеш-дир. Бундан сонда һәмшә олардан гәјур. Гы-зылар көлиб Ләһ галасынын тикдириләр. Бир чо-баның једдә оғлуна әрә кедирләр. Куја чо-баның оғланлары Короглунун дәстәсинә тошчу-луб онун әлчә-савлы дәлиллери олур, дүшмәнләрдән гисас алырлар.



Көлбәчәрдә бир гәлә вәр...

Өлбәтте, бунлар јалныз өфсанәдир...

Бәс Ләһ галасы на мәсәлә тикләнмишдир? Бу бәрәдә һөләлик әлиминдә әсәслә мәтунмә жохур. Јакин шүбһә етмирик кчә, Ләһ галасынын тарихи һаггында мүхтәлиф архивләрдән, сәја-ларын күндәлик вә хатирәләриндән дөңг мәлу-мат тапмаг олар вә бу тапылмагчидир. Гәланың мүдәфиа мәсәли илә тикләндинә шүбһә жохур. Буну сүбүт едән дәлилләр вәрдыр. Мәслән, Ләһ галасындан чох јакшы көрүнән бир чох кешикчәханалар инди дә галмагчидыр.

Биз бу кичик јазыда Ләһ галасы һаггында гисасчә олараг өз мүләһизәләримизни сөјләдик. Тарихдән мәлушдур кчә, орта әсрләрдә Иран вә ди-көр өлкәләрдән кәлән карванлар Зод ашыры-мыдан кечәрәк гоншчу өлкәләрә тичарәт етмиш-дир. Зод ашырымы илә Ләһ галасы арасында тәғрибән 10 км. мәсәфә вәрдыр. Бурадан кечән тичарәт, јалғә вә һотта арабә јоллары инди дә мөвжүр. Бүтүн бунлар белә бир мүләһизә сөј-мәјә имкан вәрир кчә, Ләһ галасы мәшһур кар-ван јолу үзәриндә тикләнмиш бир истеһамдыр. Бәлкә дә, һөмин гәланың сәһилбәри бурадан ти-чарәт карванларынә бәзәрәт едирмишдир. Гәјд олунан өфсанәләрдә чобан оғланларынын Кор-оглу дәлиллери олдулары сөјләнилик. Ким билир, бәлкә дә Ләһ галасынын тарихи Короглу илә дә бағлыдыр...

Гәјд етмәк ләзәмдыр кчә, Ләһ галасындан әлдә едилмиш тәпәнтләр чох севиндиргичидир. Ја-кин гәланың ичәрисиндә вә чөл һиссәсиндә бир

чох ағачларын инсафсызчасына кәсилмәси, габы-ларарын соғулмәси, колларын дорғанмәси, гәлә диварларынн ыгылмә ахтарылар тәрәфиндән партладычы маддәләр вәситеси илә партлады-масы биз мәлуш едир.

Ағзүмүз бұдур кчә, Көлбәчәрдәки оларда белә гәлә—јалныз дағгара архалан гәлалар алим-ләримизни тәғдигәт объектј олсун. Әһмин кчә, јакхин көлчәкдә алимләримизниң сәји нәтичәсиндә Көлбәчәрин әһкин абидәләринин итирилмиш ача-ларын тапылачак, гәлаларын сирләри ајра-н-ләкәдир. Азәрбајҗаның дағ рајонларындан Кәз, бәчәр вә Лачын рајонлары этнографик чәһәтдән әснәл чаны музеејдир. Етнографик тарихи алим Теймур Бунядовчун дедичә кимчә, этнографла-ра, археологлар, фольклоргисасчәлә вә дигчи алимләримизгә бә әрәзиләр гүмәтли материал мәнбәји ола биләр.

Јакшы олар кчә, республикамызын тарихи алимләри, этнограф вә географияшунасылары Ләһ галасына әссәкурәјалар тошыл етсинләр, бу гәлә кешчә елн ахтарыш ишләри апарсынлар. Бизчә, бу гәлә мәшһур Азых мағарасы кимчә сәс-сорат доғура биләр...

Малик МИРӘӘВ, географја елмлери һәмшәдә,
Шамил ӘСКӘРОВ, филолог елмлери һәмшәдә.



«КӨРҮҢ ГАЈА»

Шәкил Әдәләтдиндир.